

Från löfte till lag – barnets rättigheter i Sverige

Berättelse

År 1989 bestämde länderna i FN något viktigt tillsammans. Den 20 november det året antog FN en konvention om barnets rättigheter. En konvention är en överenskommelse mellan länder. I konventionen står det vilka rättigheter alla barn i världen ska ha. Med barn menas alla som är under 18 år.

Sverige var ett av de första länderna som sa ja till konventionen. Redan 1990 lovade Sverige att följa reglerna. Men här är det viktigt att skilja på två olika saker. Att skriva under en konvention är ett löfte mellan stater. Det är inte samma sak som att göra den till en lag inne i landet. I nästan 30 år var barnkonventionen alltså ett löfte som Sverige hade gett, men inte en egen svensk lag.

Det ändrades den 1 januari 2020. Då blev barnkonventionen svensk lag. Skillnaden är stor. När något bara är ett löfte kan en domare inte alltid använda det direkt i en dom. Men när det är en lag måste myndigheter och domstolar följa reglerna på samma sätt som andra lagar. På så sätt fick barns rättigheter en starkare ställning i samhället.

Vad säger då konventionen? Den slår fast en rad rättigheter. Barn har rätt till skydd mot våld och dålig behandling. De har rätt till utbildning och till vård när de är sjuka. De har också rätt att komma till tals, alltså att säga sin åsikt i frågor som rör dem själva, och de vuxna ska lyssna och ta hänsyn till det barnet säger.

En grundtanke går igen genom hela konventionen: barnets bästa. Det betyder att den som fattar ett beslut som rör barn först ska tänka igenom vad som är bäst för barnet. Det gäller till exempel i skolan, i vården och hos socialtjänsten. Barnets bästa betyder inte att barnet alltid får som det vill. Men barnets behov och åsikter ska väga tungt och får inte glömmas bort.

Det är förstås inte så att alla problem försvann den dag lagen kom. Barns rättigheter måste fortfarande arbetas för varje dag. Men många menar ändå att steget från löfte till lag var betydelsefullt, eftersom det blev tydligare att vuxna och myndigheter måste ta barns rättigheter på allvar.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
konvention	en överenskommelse mellan flera länder
överenskommelse	när två eller flera är överens om något tillsammans
ratificera	när ett land officiellt lovar att följa en konvention
löfte	när man säger att man ska göra något
ställning	hur stark eller viktig någon eller något är
myndighet	en del av staten, till exempel skolan eller socialtjänsten

ORD	FÖRKLARING
domstol	en plats där en domare avgör vad som är rätt enligt lagen
utbildning	det man lär sig i skolan eller på en kurs
komma till tals	att få säga sin åsikt och bli lyssnad på
ta hänsyn	att tänka på och bry sig om vad någon annan tycker eller behöver
barnets bästa	att man först tänker på vad som är bäst för barnet
väga tungt	att vara mycket viktigt när man bestämmer något

Läsförståelsefrågor

1. Vad är skillnaden mellan vad som hände 1990 och vad som hände 2020, enligt texten?
 1. År 1990 lovade Sverige att följa reglerna, och 2020 blev de en egen svensk lag.
 2. År 1990 blev reglerna en lag, och 2020 tog Sverige bort dem igen.
 3. År 1990 skrev FN konventionen, och 2020 skrev Sverige sin egen.
2. Varför fick barns rättigheter en starkare ställning när konventionen blev lag?
 1. Eftersom FN då kunde straffa Sverige direkt.
 2. Eftersom myndigheter och domstolar nu måste följa reglerna som andra lagar.
 3. Eftersom alla barn fick rätt att bestämma själva.
3. Vad betyder det att ett barn har rätt att "komma till tals"?
 1. Att barnet får säga sin åsikt och bli lyssnat på i frågor som rör barnet.
 2. Att barnet alltid får bestämma vad som ska hända.
 3. Att barnet måste prata inför hela klassen.
4. Vad menar texten med "barnets bästa"?
 1. Att barnet alltid ska få sin vilja igenom.
 2. Att barnets behov och åsikter ska väga tungt när vuxna bestämmer.
 3. Att barn är viktigare än vuxna.
5. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 1. FN antog konventionen om barnets rättigheter år 1989.
 2. Barnkonventionen blev svensk lag direkt när Sverige sa ja 1990.
 3. Sverige var ett av de sista länderna att säga ja till konventionen.
 4. Barn har enligt konventionen rätt till skydd, utbildning och vård.
6. Texten säger att ett löfte inte är samma sak som en lag. Förklara med egna ord vad skillnaden är.
7. Varför skriver texten att alla problem inte försvann den dag lagen kom? Vad vill den säga med det?
8. Ge ett eget exempel på en situation där vuxna borde tänka på "barnets bästa".

Diskussionsfrågor

- Varför tror du att det tog nästan 30 år innan löftet från 1990 blev en svensk lag?
- Barnets bästa ska väga tungt, men barnet får inte alltid bestämma. Hur tänker du om den balansen?
- I vilka situationer i vardagen är det extra viktigt att lyssna på barn? Ge exempel.

- **Skriv (4–5 meningar):** Beskriv en situation där en vuxen lyssnade på dig, eller borde ha lyssnat på dig, när du var barn. Vad hände, och hur kändes det?